

Patrycja KRYSIAK

REI (18) – *Les grammaires polonaises*
[1]

corpus de textes linguistiques fondamentaux

Notices Bibliographie Images Textes Articles

Recherche dans les articles de l'équipe CTLF
| Actualité du CTLF | Actualité de la base d'articles | Fonctionnement du portail |

titre

auteur

rubrique

accès réservé

archive
 non oui

présentation
 abrégée détaillée

par titres par rubriques par dates

1 Pour citer cet article :

KRYSIAK Patrycja. «REI (18) – Les grammaires polonaises ». *CTLF – Articles*. Colloque 'Refonte et extension internationale du CTLF: Corpus de textes linguistiques fondamentaux', Université Paris Diderot, UMR 7597, «Histoire des théories linguistiques», Programme Action structurante 2015-2018, 31 mai et 1er juin 2018. Mise en ligne le 01/10/2018 à l'adresse: <http://ctlf.ens-lyon.fr/documents/articles/colloque/REI-18.Pologne.pdf>.

Patrycja Krysiak
Université de Wrocław
Pologne

Les grammaires polonaises

Colloque « Refonte et extension internationale du CTLF: Corpus de textes linguistiques
fondamentaux »
Université Paris Diderot
31 mai - 1 juin 2018

Contenu

- ▶ Le projet et les recherches analogues au CTLF menées en Pologne
- ▶ Brève historique des grammaires polonaises
- ▶ Problèmes rencontrés

Liste des ouvrages à décrire

- ▶ Au total: 26 grammaires
- ▶ XVe siècle: 1
- ▶ XVI siècle: 5
- ▶ XVII siècle: 8
- ▶ XVIII siècle: 6
- ▶ XIX siècle: 4
- ▶ XX siècle: 3

Notices mises sur le site

- ▶ XVIe siècle: Piotr Statorius Stojeński, *Polonicae grammatices institutio. In eorum gratiam, qui eius linguae elegantiam cito & facile addiscere cupiunt* (Traité de la grammaire polonaise. À l'usage de ceux qui souhaitent apprendre vite et sans difficulté l'élégance de cette langue), 1568
- ▶ XXe siècle: Stanisław Szober, *Gramatyka języka polskiego* (Grammaire de la langue polonaise), 1923

Zakład Historii Języka Polskiego i Dialektologii

Dawne ortografie, gramatyki i podręczniki języka polskiego

Internetowe kompendium edukacyjne

Kierownik projektu: Wanda Decyk-Zięba

To serwis poświęcony dziełom gramatycznym, które powstawały od wieku XV do roku 1939. Projekt jest realizowany etapami. Seria B (2018) stanowi kontynuację rozpoczętego w roku 2014 (Seria A) projektu. Celem przedsięwzięcia jest upowszechnienie wiedzy nie tylko o gramatykach języka polskiego, ich autorach i czasach, w których powstawały, lecz także o rozwoju polskiej myśli językoznawczej. Lista dzieł, które będą przedmiotem opisu, została poszerzona o gramatyki języków obcych pisane po polsku. Uzupełnienie przeglądu stanowi Bibliografia gramatyk języka polskiego i gramatyk języków obcych w języku polskim. Autorami opracowań są pracownicy naukowci i doktoranci, reprezentujący różne kierunki filologiczne.

XV wiek

- Jakub Parkoszowic, *Traktat o ortografii polskiej*, rkp. 1440 (ok.) Seria A

XVI wiek

- Stanisław Zaborowski, *Orthographia seu modus recte scribendi et legendi Polonicum idioma quam utilissimus (Ortografia, czyli sposób poprawnego pisania i czytania języka polskiego jak najużyteczniejszy)*, Florian Ungler, Kraków 1514?, nlb. 24 s. Seria A
- Jan Seklucjan (Joannis Seclvcianus), *Krótká a prosta nauka czytania i pisania języka polskiego*, Jan Weinreich, Królewiec 1549, „Katechizm...” kart 96 s. Seria A
- Stanisław Murzynowski z Suszyc, *Ortografija polská. To jest nauka pisániá i czytaniá języka polskié(go), ilé Polákowi potrzebá, niewielem słów dostatecznie wypisaná*, Aleksander Augездеcki, Królewiec 1551, 4 s. Seria A
- Piotr Statorius-Stojeński, *Polonicae grammatices institutio. In eorum gratiam, qui eius linguae elegantiam cito & facile addiscere cupiunt (Wykład gramatyki polskiej. Na użytek tych, którzy wytworności tej mowy szybko i łatwo pragną się nauczyć)*, Maciej Wirzbięta, Drukarnia Królewska, Kraków 1568, 216 nlb. s. Seria A
- Mikołaj Volckmar, *Compendium linguae Polonicae in gratiam iuventutis Dantiscanae collectum a Nicolao Volkmaro (Kompendium języka polskiego na użytek młodzieży gdańskiej zebrane przez Mikołaja Volckmara)*, Jakub Rhode, Gdańsk 1594, 93 nlb. s. Seria A

- Jeremiasz Roter, *Schlüssel zur Polnischen vnd Teutschen Sprach. Das ist: Recht gründliche Anleitung / wie nicht allein ein Teutcher die Polnische / sondern auch / wie ein Pole die Teutsche Sprach / leichter vnd eher lesen / verstehen / reden / vnd schreiben lernen könne. Klucz do Polskiego y Niemieckiego Jezyká. To jest: Gruntowna náuká / Jáko sie nie tylko Niemiec Polskiego : Ale jáko sie y Polak Niemieckiego jezyká / łatwiey y rychley czytác / rozumieć / mowić y pisać náuczyć może*, Jerzy Baumann młodszy, Wrocław 1616, 128 k. A–P8 s. Seria A
- Michael Kuschius, *Wegweiser zur Polnischen / vnd Deutschen Sprache / Das ist: Eine gründliche / nothwendige anleitung / wie ein deutcher Knabe / oder Mägdlein die Polnische / hergegen ein Pohle auch die Deutsche Sprache leichter vnd eher / nicht allein recht schreiben / verstehen / vnd reden lernen: Sondern auch auß einer Sprache in die andere versetzen / vnd die Worte nachschlagen könne. Przewodnik do Jezyká Polskiego / To jest: Gruntowna / potrzebna náuká iáko się Niemieckie Páchołę y Dziewczátka Polskiego / á záfz Polak Niemieckiego / Jezyká łatwiey y rychley / nietilko práwie pisać / rozumieć / y mowić náuczyć / ná przesądzie / y fłow fzukác może*, Georg Baumann młodszy, Breslau 1646, nlb. karty 124 s. Seria A
- Franciszek Meniński, *Grammatica seu institutio Polonicae linguae in qua etymologia, syntaxis & reliqae partes omnes exacte tractantur; in usum exterorum edita (Gramatyka albo zasady języka polskiego, w których etymologia, składnia i pozostałe części wszystkie dokładnie są omówione; na użytek obcokrajowców wydana)*, Georgius Forster, Gdańsk 1649, 154 s. Seria A
- Maciej Gutthäter-Dobrcki, *Vorbott Der Polnischen Sprachkunst. Goniéc grámátyki Polskiesy*, Jan Seiffert, Oleśnica 1668, 190 s. Seria A
- Maciej Gutthäter-Dobrcki, *Polnische Teutsch erklärte Sprachkunst. Darinn die überauß Wortreiche / Hochzierliche / vollkommene Helden-Sprache der Pohlen / auß ihren Gründen erhoben / dero Eigenschafften und Kunststücke völliglich entdecket / und in eine richtige Form der Kunst zum erften mahle gebracht worden (Grámátyká Polska, Niemieckim językiem wyrażona)*, Jan Seiffert, Oleśnica 1669, 566 s. Seria A
- Adam Styla, *Grammatica Polono-Italica abo sposob łączny nauczzenia się włoskiego języka krotko, gruntownie, choćby też i bez dyrekcyjej nauczyciela ku pożytkowi Narodu Polskiego z różnych przedniejszych grammatyków z pilnością wygotowany*, Wojciech Górecki, Kraków 1675, 226 + nlb. 8 s. Seria A
- Jan Karol Woyna, *Compendiosa linguae Polonicae institutio in gratiam exterorum, qui recte ac facile linguam Polonicam addiscere cupiunt a Joanne Carolo de Jasienica Woyna, equite Polono, elaborata (Zwięzły wykład gramatyki polskiej na użytek cudzoziemców, którzy właściwie i bez trudu pragną nauczyć się języka polskiego, napisany przez polskiego szlachcica Jana Karola Woynę z Jasienicy)*, Dawid Fryderyk Rhete, Gdańsk 1690, nlb. 6 +180 + tablice gramatyczne s. Seria A

XVIII wiek

- Jan Moneta, *Enchiridion Polonicum oder Polnisches Hand=Buch (Enchiridion Polonicum lub Podręcznik języka polskiego)*, b.w., Gdańsk 1720, k. 5, 422 s. Seria A
- Carl Friedrich Müller, *Vollständige, deutliche und nach Art der Lateinischen Grammatic des Herrn Professor Langens, eingerichtete Pohlnische Grammatica, mit beygefügter Lehre vom Unterscheide der Polonismorum und Germanismorum (Pełna, przejrzysta, na wzór gramatyki łacińskiej profesora Langena sporządzona gramatyka polska, z nauką o różnicach między językiem polskim i niemieckim)*, Königl[ich] Preußische Hof-Buchdruckerey, Królewiec 1750, 415 s. Seria A
- Walenty Szylarski, *Początki nauk dla narodowej młodzieży, to jest Grammatyka języka polskiego ucząca, a tym samym pojęcie obcych języków, jako łacińskiego, francuskiego, włoskiego i innych ułatwiająca*, Drukarnia Jego Królewskiej Mości i Bractwa Świętej Trójcy, Lwów 1770, nlb. 14 + 120 s. Seria A
- Johann Christian Krumbholz (Krumbholtz), *Kurzgefasste und deutliche Deutsch-Polnische Grammatik worinnen nach vorläufiger Abhandlung der Eigenschaften der polnischen Buchstaben und Sylben zum Decliniren, Conjugiren und Construiren in der polnischen Sprache hinlängliche Anweisung gegeben wird. Zum Nutzen derer Deutschen, welche die polnische Sprache erlernen wollen, zum Druck befördert (Krótka i zwięzła niemiecko-polska gramatyka, a w niej po omówieniu właściwości polskich liter i sylab wyczerpujące wskazówki do deklinacji, koniugacji i składni. Oddana do druku dla pożytku tych Niemców, którzy chcą się nauczyć języka polskiego)*, Wilhelm Gottlieb Korn, Wrocław 1770 (ok.), 212#Tyle stron liczyło przypuszczalnie pierwsze wydanie gramatyki. s. Seria A
- Onufry Kopczyński, *Grammatyka dla szkół narodowych*, Drukarnia ojców pijarów, Warszawa 1778–1785, 223 s. Seria A
- Krzysztof Celestyn Mrongowiusz, *Polnisches Lesebuch, Lexikon und Sprachlehre für die ersten Anfänger mit grammatisch erläuternden Anmerkungen herausgegeben von Christoph Cölestin Mrongovius Schul-Collegen an der Cathedral-Schule zu Königsberg in Preußen (Zabawki pożyteczne czyli książka elementarna dla uczących się Polskiego lub Niemieckiego języka z słownikiem i krótką grammatyką podług ustaw sławnego Adelunga wydane przez K. C. Mrongowiusza, nauczyciela szkoły katedralny w Krolewcu Pruskim)*, Daniel Krzysztof Kanter, Królewiec 1794, 156 + 108 + 50 s. Seria A

XIX wiek

- Józef Mroziński, *Pierwsze zasady grammatyki języka polskiego*, Natan Glücksberg, Warszawa 1822, 98 s. Seria A
- Jan Nepomucen Kamiński, *Czy nasz język jest filozoficzny?; Wywód filozoficzności naszego języka*, „Haliczanin”, t. I oraz II, Lwów 1830, 71–108 oraz 108–164 s. Seria A
- Tomasz Kurhanowicz, *Učebnik polskiego jazyka. Przewodnik do praktycznej nauki języka polskiego dla Rosyjan*, nakładem J. J. Okońskiego, w Drukarni Gazety Polskiej, Warszawa 1865, nlb. 3 +107 s. Seria A
- Adam Antoni Kryński, *Gramatyka języka polskiego*, Jan Jeżyński, Warszawa 1897, II+345+IV+V s. Seria A

XX wiek

- Jan Łoś, *Gramatyka polska, cz. I Głosownia historyczna, cz. II Słowotwórstwo, cz. III Odmiennia (fleksja) historyczna*, Wydawnictwo Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich (Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego pod zarządem Józefa Filipowskiego), Lwów–Warszawa–Kraków 1922–1927, cz. I – XIX+244, cz. II – XVI+336, cz. III – XVI+320 s. Seria A
- Stanisław Szober, *Gramatyka języka polskiego*, Książnica Polska. Tow. Naucz. Szkół Wyższych, Lwów–Warszawa 1923 (wyd. II zmienione i uzupełnione), XIII + 1 nlb. + 408 s. Seria A
- Zenon Klemensiewicz, *Gramatyka współczesnej polszczyzny kulturalnej w zarysie*, Książnica-Atlas, Lwów-Warszawa 1939; 1946, 1947, 1947, 179 s. Seria A

Merci pour votre attention